

Analysen bragt i Politiken den 29. december af Jørgen Søndergaard formand for Arbejdsmarkedskommissionen

Arbejdsmarked. Behov for reformer vokser

Trods enkelte, små reformskridt i 2008, er den dystre fremtidsudsigt for den offentlige økonomi den samme, bl.a. fordi fødselstallet stiger.

Arbejdsmarkedskommissionens opgave er at komme med forslag til, hvordan man via reformer på arbejdsmarkedet kan sikre holdbare offentlige finanser.

Da kommissionen blev nedsat i slutningen af 2007, svarede denne udfordring til en varig styrkelse af de offentlige kasser med 14 mia. kroner (eller 0,8 pct. af BNP) årligt. Det viste regeringens 2015-plan.

Nu er der gået et år. Til trods for, at der i det forløbne år er gennemført et par mindre reformer, så er den samfundsøkonomiske udfordring i dag præcis lige så stor, som den var for et år siden. Der kræves altså fortsat en varig forbedring af de offentlige finanser med 14 mia. kroner årligt for at opnå en holdbar finanspolitik. Det fremgår af regeringens nylige rapport – Danmarks Konvergensprogram 2008. Den indeholder en beskrivelse af, hvordan Danmark lever op til de fælles økonomiske målsætninger i EU, og en opdatering af, hvordan det går med at indfri regeringens 2015-plan.

EN RÆKKE forhold har ifølge rapporten forbedret den finanspolitiske situation det seneste år, bl.a. to konkrete politiske aftaler. Den ene er den såkaldte 'Jobplan' fra foråret 2008, hvor man bl.a. ændrede reglerne for supplerende dagpenge. Den anden er den nyligt vedtagne Sygefraværshandlingsplan, der ventes at bringe sygefraværet ned. Tilsammen vurderes de to planer at øge arbejdsudbuddet – hovedsageligt gennem højere arbejdstid – i et omfang, så det varigt styrker de offentlige finanser med cirka 2 mia. kroner årligt. Det svarer til knap en syvendedel af det samlede forbedringsbehov på 14 mia. kroner.

En række andre forhold har imidlertid ifølge rapporten forværret situationen. En af de mere bemærkelsesværdige årsager er, at fødselstallet er steget. Det lyder bagvendt, men det illustrerer, hvad det vil sige, at finanspolitikken er uholdbar. Når befolkningen i Danmark gennem livet forbruger flere offentlige ydelser, end den betaler for via skatterne, vil et højere fødselstal forværre den offentlige økonomi.

Samlet set bliver de forhold, der har forbedret de offentlige finanser, ædt op af de forværringer, der er indtrådt. Summa summarum: Et år og to små reformer, efter at Arbejdsmarkedskommissionen blev nedsat, er den offentlige økonomis manglende holdbarhed tilbage ved udgangspunktet.

Arbejdsmarkedskommissionen fremlagde i september i år en række forslag, som kan bringe balance i den offentlige økonomi. Det drejer sig bl.a. om at afkorte dagpengeperioden og ændre reglerne for efterløn. Desværre viste det sig hurtigt, at den politiske lyst til at ændre på de regler var meget begrænset. Det rejser det naturlige spørgsmål: Hvis ikke man vil røre ved de regler, hvad er det så, man vil tage fat på for at skabe den fornødne holdbarhed inden 2015?

Fra flere sider er det siden blevet udtrykt, at tiden nok ikke er til store reformer. Man tror mere på de små skridts politik. Små og udramatiske reformer af forskellige dele af arbejdsmarkedet, for – som vi alle ved – mange bække små ...

Man må imidlertid sætte spørgsmålstegn ved, om denne tilgang er helt realistisk. Med små skridt skulle der f.eks. gennemføres yderligere cirka 15 reformpakker af Jobplan-størrelsen inden 2015. Det kunne rent praktisk blive besværligt nok. Men et andet problem er, at der nok ikke er så mange små – og virksomme - ændringer tilbage, som man ikke allerede har tænkt på og gennemført. De lavthængende frugter i beskæftigelsespolitikken er for længst plukket og spist.

DET ER helt centralt at erkende udfordringens omfang: Den svarer til, at mindst 50.000 mennesker permanent skal være fuldtidsbeskæftigede frem for at være passivt forsørgede. En beskæftigelsesfremgang i den størrelsesorden kan realistisk set næppe opnås uden at tage fat på nogle af de områder, som Arbejdsmarkedskommissionen har peget på. Og ikke uden at begrænse nogen eksisterende ydelser eller rettigheder.

Man må gøre sig klart, at udfordringen – ikke mindst politisk – er at gennemføre ændringer, som får nogle mennesker til at arbejde mere, end de ellers ville have gjort. Det kan være, at man skal blive flere år på arbejdsmarkedet; at man skal arbejde flere timer om året; at man skal være ledig i kortere tid; at man skal begrænse adgangen til passiv offentlig ydelse, så nogle i stedet vælger arbejdet. Bundlinjen er: Nogle skal bringes til at handle anderledes, end de har gjort hidtil.

I princippet er der ikke noget til hinder for, at man kunne løse den udfordring ad flere omgange og i små skridt, om man vil. Hvis, altså, man er indstillet på at gøre det kontinuerligt og i den rigtige retning over længere tid. Men spørgsmålet er, om det ikke bare vil svare til at trække et plaster af langsomt i stedet for at få det overstået i ét, beslutsomt hug.

UDFORDRINGEN kan i princippet løses gennem ét stort indgreb på et enkelt område, nemlig efterlønnen. En anden dimension af tænkningen om de små skridt er dog, at man godt kan løse udfordringen med en pakke af mindre indgreb på mange felter, som også omfatter andre områder end efterløn og dagpenge – f.eks. hurtigere færdiggørelse af uddannelser og mindre tilgang til langvarig offentlig forsørgelse på grund af helbredsproblemer.

Begge veje er mulige. Men det er ikke realistisk at totalfredede de områder, der mest effektivt kan løse udfordringen. Problemet kan ikke løses, hvis man freder både efterløn og dagpenge.